

Julian Kałowski

Problemy dotyczące instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego zawarte w kwartalniku "Prawo Kanoniczne" w latach 1958-2007

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 51/1-2, 13-29

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JULIAN KAŁOWSKI MIC

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

**PROBLEMY DOTYCZĄCE INSTYTUTÓW ŻYCIA
KONSEKROWANEGO I STOWARZYSZEŃ ŻYCIA
APOSTOLSKIEGO ZAWARTE W KWARTALNIKU
„PRAWO KANONICZNE” W LATACH 1958-2007**

Jubileusz obchodzony przez kwartalnik „Prawo Kanoniczne”, wydawany przez Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, sprzyja retrospekcjom. Dlatego też zanim przejdę do meritum sprawy, przypomnę, że jego wydawanie wiązało się przez wiele lat z różnego rodzaju trudnościami. I tak na przykład wymagano, aby na jednej stronie była ściśle określona liczba znaków drukarskich, tzn. tysięcy osiemset, czyli sześćdziesiąt w jednej linijce, oraz tylko trzydzieści wierszy. Dziwne, ale tak się działo. Poważny problem stwarzała też cenzura. Istniały, co dzisiaj jest niezrozumiałe zwłaszcza dla ludzi młodych, tajne instrukcje zawierające wskazania, co należało wykreślić. Po cenzurze tekst wracał często bardzo zmieniony. Opisując lub analizując pewne zagadnienia, nie wolno było na przykład stosować analogii do wytycznych wydanych przez Rosję carską a dotyczących kasaty zakonów, ustanawiania proboszczów itd. itd. Wróćmy jednak do głównego tematu artykułu.

„Życie konsekrowane, głęboko zakorzenione w przykładzie życia i w nauczaniu Chrystusa Pana, jest darem Boga Ojca udzielonym Jego Kościołowi za sprawą Ducha Świętego. Dzięki profesji rad ewangelicznych charakterystyczne przymioty Jezusa – dziewictwo, ubóstwo i posłuszeństwo – stają się w pewien swoisty i trwały sposób „widzialne” w świecie, a spojrzenie wiernych zwraca się

ku tajemnicy Królestwa Bożego, które jest obecne w historii...”¹ – tak rozpoczynał swoją posynodalną adhortację apostolską *Vita consecrata* o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i świecie Jan Paweł II. Tę właśnie formę życia stanowią instytuty życia konsekrowanego, do których należą instytuty zakonne, instytuty świeckie oraz stowarzyszenia życia apostolskiego. To dzisiejsze, kodeksowe nazwy, które zastąpiły wcześniej używane określenia, takie jak zakony oraz stany doskonałości chrześcijańskiej etc.

W latach 1958-2007 można w kwartalniku „Prawo Kanoniczne” znaleźć stosunkowo dużo materiału, bo aż 87 różnej wielkości artykułów oraz różnego rodzaju komunikatów dotyczących instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego². Fakt ten wynika z rozwoju w XIX i XX wieku tych form realizacji rad ewangelicznych w postaci instytutów przede wszystkim żeńskich, ale także męskich, odpowiadających na potrzeby czasów.

Pomimo niesprzyjających warunków społecznych i politycznych w Polsce również w okresie powojennym rozwijało się życie zakonne i powoływano do istnienia instytuty podejmujące takie zadania jak np. opieka nad chorymi i biednymi, nad osieroconymi dziećmi, a także troska o źle prowadzącą się młodzież i tworzenie dla niej ośrodków, w których mogłaby zmienić swoje postępowanie. Nowo tworzone instytuty zajmowały się działalnością duszpasterską oraz podejmowały inne dzieła.

W niniejszym artykule zwrócę uwagę tylko na niektóre kwestie dotyczące instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego poruszane na łamach „Prawa Kanonicznego”. Publikacje ich dotyczące przybierały takie formy jak źródła prawa zakonnego (jest ich stosunkowo mało), rozprawy, artykuły, recenzje oraz inne pomniejsze teksty.

Na pierwszym miejscu wymieniam źródła prawa o instytutach, gdyż wciąż trzeba *adire ad fontes*, czyli sięgać do źródeł. A w dawniejszych latach dokumenty Stolicy Apostolskiej były wydawane tylko w języku łacińskim, co niejednej osobie mogło utrudniać

---

¹ Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie *Vita consecrata* (25 marca 1996), *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła, Od Vaticanum II do Ripartire da Cristo*, Kraków 2003, s. 581.

² Por. *Prawo Kanoniczne. Kwartalnik prawnohistoryczny. Numer specjalny. Zawartość kwartalnika Prawo Kanoniczne za lata 1958-2007. Opracowanie ks. J. Wroceński, ks. M. Stokłosa*, Warszawa 2007.

prawidłowe odczytanie myśli prawodawcy. Dlatego też „Prawo Kanoniczne” zaspakajało ważne potrzeby, publikując tłumaczenia owych dokumentów (łącznie ośmiu)³. Dzisiaj nie ma już takiego problemu, ponieważ ukazujące się dokumenty niemal natychmiast wychodzą również w językach współczesnych, w tym także polskim, i są powszechnie dostępne.

Jak wiemy, Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 roku nie mógł być w sposób urzędowy tłumaczony na języki narodowe. Jednak dla celów dydaktycznych jego częściowego przekładu na język polski dokonał ks. prof. Stefan Biskupski, a fragmenty te zostały zamieszczone w „Prawie Kanonicznym”. W przetłumaczonej części znalazły się kanony od 487 do 681 dotyczące życia zakonnego⁴.

Kolejne cztery dokumenty, których przekłady znalazły się w naszym kwartalniku, wydała Kongregacja do Spraw Zakonów i Instytutów Świeckich. Należą do nich: *Instrukcja „Renovatio-nis causam” w sprawie przystosowanej odnowy przygotowania do życia zakonnego z 6 I 1969 roku*⁵; *Instrukcja „Venite seorsum” dotycząca życia kontemplacyjnego i klauzury mniszek z 15 VIII 1969 roku*⁶; *Dekret w sprawie władzy najwyższych przełożonych zakonów laickich sekularyzowania zakonników o ślubach czasowych z 27 XI 1969 roku*⁷; *Dekret w sprawie uczestniczenia braci w zarządzie zakonów kleryckich z 27 XI 1969 roku*⁸. Dwa ostatnie dokumenty wydała Kongregacja Kultu Bożego i są to: *Dekret w sprawie obrzędu profesji zakonnej z 2 III 1970 roku*⁹ oraz *Nowy obrzęd profesji zakonnej. Przepisy wstępne*¹⁰. Tłumaczem wymienionych tekstów był ks. prof. Edward Szafranski, a przekłady te były jedynym źródłem poznania wspomnianego prawodawstwa dla wielu osób.

W *Prawie Kanonicznym* ukazało się też tłumaczenie *Odpowiedzi Centralnej Komisji do Koordynacji Prac Posoborowych i Inter-*

---

³ Wykaz dokumentów znajduje się w: *Prawo Kanoniczne. Kwartalnik prawno-historyczny. Numer specjalny*.

⁴ *Prawo Kanoniczne* 5 (1962) nr 1-2, s. 3-40; *Prawo Kanoniczne* 5 (1962) nr 3-4, s. 3-46.

⁵ *Prawo Kanoniczne* 13 (1970) nr 3-4, s. 220-252.

⁶ Tamże, s. 253-259.

⁷ *Prawo Kanoniczne* 14 (1971) nr 1-2, s. 278-279.

⁸ Tamże, s. 279-282.

⁹ *Prawo Kanoniczne* 14 (1971) nr 3-4, s. 265-266.

¹⁰ Tamże, s. 266-274.

pretacji Dekretów Soboru *Perfectae caritatis* o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego z dnia 10 II 1966 roku, dotyczącej *n. 10 § 2 Dekretu*¹¹. Komisję zapytano, czy instytuty świeckie mają zwykłą możliwość dopuszczania do wyższych święceń niektórych swoich członków oraz czy kapituła generalna ma prawo decydowania o odpowiedniości korzystania z tego uprawnienia.

Odpowiedź brzmiała następująco: „Święty Sobór wyjaśnia, że nic nie stoi na przeszkodzie, ażeby w zakonach Braci, z zachowaniem ich charakteru nieklerońskiego, niektórzy członkowie na polecenie kapituły generalnej otrzymali wyższe święcenia celem zaradzenia potrzebom posługi kapłańskiej w swoich domach”. Zamieszczenie w kwartalniku tłumaczenia tej odpowiedzi z pewnością pomagało prawidłowo odczytywać postanowienia soborowe.

Najobszerniejszy zestaw tekstów dotyczących instytutów, bo liczący 86 pozycji, stanowią rozprawy i artykuły, spośród których dużą część poświęcono zagadnieniom historycznym. Autorzy skupili się przede wszystkim na okresie kasaty zakonów z XIX i początku XX wieku zarządzanej ukazem carskim z dnia 27.X./8. XI/1864 roku, na którego mocy prawie wszystkie klasztory w Królestwie Polskim uległy kasacji¹². We wstępie do dokumentu cesarz Aleksander II tłumaczy swoją decyzję wieloma powodami, w tym rzekomą chęcią rozciągnięcia opieki nad zakonami i troską o ich dobro. Na podstawie ukazu zamknięciu podlegały wszystkie klasztory liczące mniej niż ośmiu zakonników lub zakonnice. Zlikwidowano ponadto klasztory, których członkowie w jakikolwiek sposób brali udział w powstaniu styczniowym 1863 roku, a nawet jeśli nie można było tego udowodnić, uczestniczenie w powstaniu i tak im przypisywano. Pomimo kasaty zakony działały nadal, jednak już w sposób ukryty, co nie pozwalało legalnie przyjmować nowych członków i wykonywać własnych apostołskich zadań. Represje nie tylko nie zahamowały rozwoju instytutów, lecz nawet wzmocniły tendencję do powstawania nowych, szczególnie żeńskich, ukrytych, czyli bezhabitowych, prowadzących różnego

¹¹ Prawo Kanoniczne 12 (1969) nr 1-2, s. 318-319.

¹² Ukaz najwyższy o Klasztorach Rzymsko-Katolickich w Królestwie Polskiem i dodatkowe do tegoż Ukazu przepisy, dnia 27 października (8 listopada) 1864 r. Dziennik Praw, t. 62, s. 407-447; Przepisy dotyczące utrzymania zarządu Klasztorów Rzymsko-Katolickich w Królestwie Polskiem, 22 listopada (4 grudnia), Dziennik Praw t. 62, s. 15-37.

rodzaju działalność religijną. Sam o. Honorat Koźmiński, kapucyn, po przezwycięzeniu licznych trudności założył kilkanaście instytutów zakonnych nie tylko bezhabitowych, ale i habitowych, które były odpowiedzią na potrzeby czasu zarówno w Polsce, jak i poza nią. Tematyka ta jest treścią około trzydziestu artykułów¹³. Autorzy przedstawiają takie powstałe wówczas żeńskie zakony jak: Zgromadzenie Sióstr Serafitek¹⁴, Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek Samarytanek¹⁵, Zgromadzenie Sióstr Obliczanek¹⁶, Zgromadzenie Sióstr Felicjanek¹⁷, Zgromadzenie Sióstr Misjonarek św. Rodziny¹⁸, Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek od Cierpiących¹⁹ etc. Wśród prac historycznych są również artykuły poświęcone innym instytutom zakonnym, erygowanym zarówno w zaborze rosyjskim, jak i w innych częściach Polski.

Inna grupa artykułów dotyczy życia zakonnego, któremu wiele uwagi poświęcił Sobór Watykański II przede wszystkim w VI rozdziale konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, w dekrecie o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Prefectae caritatis*, a także w dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*/nr 33-35/oraz w innych soborowych wytycznych. Wraz z Soborem Watykańskim II, a nawet wcześniej²⁰, rozpoczęła się odnowa życia zakonnego i dlatego Stolica Apostolska wydawała liczne dokumenty normujące różne dziedziny życia konsekrowanego. Prawodawstwo

---

¹³ Przykładowo można wymienić: M. Werner, *O. Honorat Koźmiński Kapucyn 1829-1916*, Pallottinum-Poznań-Warszawa, 1972; M. D'Alatri, G. Bartoszewski, *Koźmiński, Waclaw*, Dizionario degli istituti di perfezione, vol. V., Roma 1978, kol. 367-372.

¹⁴ J. R. Bar, *Zgromadzenie Sióstr Serafitek 1881-1961*, Prawo Kanoniczne 6 (1963) nr 1-2, s. 75-211.

¹⁵ J. R. Bar, *Rozwój stanów doskonałości w Polsce. VI. Początki Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Samarytanek*, Prawo Kanoniczne 10 (1967) nr 1-2, s. 143-192.

¹⁶ J. R. Bar, *Rozwój stanów doskonałości w Polsce. VII. Zgromadzenie Sióstr Obliczanek (1888-1958)*, Prawo Kanoniczne 10 (1967) nr 3-4, s. 79-123.

¹⁷ F. Duchniewski, G. Bartoszewski, *Powstanie Zgromadzenia Felicjanek*, Prawo Kanoniczne 11 (1968) nr 1-2, s. 109-151.

¹⁸ J. R. Bar, *Rozwój stanów doskonałości w Polsce. VIII. Zgromadzenie Sióstr Misjonarek św. Rodziny (1905-1959)*, Prawo Kanoniczne 12 (1969) nr 1-2, s. 35-146.

¹⁹ K. Dębowska, *Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek od Cierpiących (1882-1952)*, Prawo Kanoniczne 15 (1972) nr 1-2, s. 159-229.

²⁰ Por. *Acta et documenta Congressus Generalis de Statibus Perfectionis*, Romae 1950, vol. I-IV, Roma 1952; Święta Kongregacja dla Zakonów i Instytutów Świeckich, *Instytuty Świeckie w wypowiedziach Magisterium Kościoła*, Roma 1975.

posoborowe znalazło swoje odbicie także w publikacjach „Prawa Kanonicznego”. Kilka artykułów wprost do nich nawiązuje lub je komentuje. I tak sławny kanonista i znawca prawodawstwa dotyczącego wszystkich form życia konsekrowanego, o. prof. Joachim Roman Bar, franciszkanin konwentualny, zajął się posoborową odnową klauzury mniszek na kanwie Instrukcji Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich o życiu kontemplacyjnym i o klauzurze mniszek *Venite seorsum* z 15 sierpnia 1969 roku²¹. Ten sam autor przedstawia również w innym numerze naszego kwartalnika nowe przepisy o wydaleniu z zakonu²². Z kolei o. prof. Ferdynand Pasternak, paulin, profesor i dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej, przeanalizował w związku z dokumentem Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich i Kongregacji Biskupów pod tytułem *Mutuae relationes* z 14 maja 1978 roku relacje między biskupami i zakonnikami²³.

Jednym z elementów odnowy soborowej była rewizja zakonnych Konstytucji polegająca na tym, że każdy instytut życia konsekrowanego miał dostosować swoje prawo fundamentalne do wskazań soborowych. Wskazania te Sobór Watykański II zamieścił w dekrecie *Perfectae caritatis*, gdzie czytamy: „Przystosowana do współczesności odnowa życia zakonnego obejmuje zarówno nieustanne powracanie do źródeł wszelkiego życia chrześcijańskiego i do pierwotnego ducha stanowiącego natchnienie dla instytutów, jak też ich przystosowanie do zmienionych warunków naszej doby. Odnowa ta, do której nakłania nas Duch Święty, a ku której prowadzi Kościół, winna być przeprowadzona według następujących zasad:

a) Ostateczną normą życia zakonnego jest naśladowanie Chrystusa ukazane w Ewangelii. Wszystkie instytuty winny więc uznać ją za swoją najwyższą regułę.

b) Jest rzeczą dobrą dla samego Kościoła, by instytuty miały swój odrębny charakter i własne zadania. Dlatego należy uznawać i ściśle zachowywać ducha i zamiary założycieli, a także zdrowe

---

²¹J. R. Bar, *Posoborowa odnowa klauzury mniszek*, Prawo Kanoniczne 14 (1971) nr 1-2, s. 87-104.

²²J. R. Bar, *Zmiana przepisów o wydaleniu z zakonu*, Prawo Kanoniczne 18 (1975) nr 1-2, s. 69-71.

²³F. Pasternak, *Wzajemne relacje między biskupami i zakonnikami w kościele posoborowym*, Prawo Kanoniczne 22 (1979) nr 3-4, s. 81-105.

tradycje, bo wszystko to stanowi dziedziczną własność każdego instytutu.

c) Wszystkie instytuty powinny uczestniczyć w życiu Kościoła oraz przyswajać sobie, zgodnie z własnym charakterem, jego zamiary i przedsięwzięcia odnoszące się do takich dziedzin, jak biblistyka, liturgika, dogmatyka, duszpasterstwo, działalność ekumeniczna, misyjna i społeczna, a także w miarę możliwości sił je popierać.

d) Instytuty winny zadbać o odpowiednie informowanie swoich członków o warunkach życia, ludzi i sytuacji współczesnego świata, a także o potrzebach Kościoła, tak, by mogli oni – roztropnie oceniając tę sytuację w świetle wiary – skuteczniej przychodzić ludziom z pomocą.

e) Życie zakonne podejmowane jest po to, by zakonnicy szli za Chrystusem i jednoczyli się z Bogiem przez ślubowanie rad ewangelicznych, dlatego trzeba stwierdzić z całą powagą, że nawet najlepsze dostosowanie do wymogów współczesnych czasów nie da pożądanego rezultatu, jeśli nie będzie ożywione odnową ducha, o którą zawsze nawet w działalności zewnętrznej należy przede wszystkim zadbać.

Sposób życia, modlitwy i pracy powinien odpowiadać warunkom fizycznym i psychicznym dzisiejszych ludzi, a także – zgodnie z charakterem instytutu – potrzebom apostołskim, wymogom kultury oraz sytuacji społecznej i ekonomicznej, i to wszędzie, a zwłaszcza na terenach misyjnych.

Według tych samych kryteriów należy poddać rewizji również sposób kierowania instytutami.

Dlatego też trzeba dokonać przeglądu konstytucji, „dyrektoriów”, ksiąg zwyczajów, modlitewników, ceremoniałów i innych ksiąg tego rodzaju, a po usunięciu przepisów już przestarzałych dostosować je do dokumentów wydanych przez ten święty Sobór²⁴.

Zgodnie z powyższymi wytycznymi konstytucje i inne zbiory prawne poszczególnych instytutów poddawano odpowiedniej rewizji i przystosowywano do współczesności. Nie obyło się jednak bez błędnego rozumienia intencji prawodawcy i takiegoż

---

²⁴ Sobór Watykański II, Dekret o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*, nr 2-3.

pojmowania istoty życia zakonnego. Jeden z pracowników Kongregacji Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Zakonnego stwierdził nawet, że konstytucje instytutów zakonnych często zawierają przepisy i wytyczne w formie poetyckiej, tylko do czytania etc. Dlatego Stolica Apostolska żądała, by dostosowując konstytucje do zarządzeń soborowych i posoborowych, unikano dowolności i relatywizmu. Zagadnieniu temu poświęcono specjalny artykuł²⁵. Również Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku podaje kryteria, którymi należy się kierować, dostosowując konstytucje do prawa kodeksowego. Problematyce tej poświęcono kilka artykułów zamieszczonych w „Prawie Kanonicznym”²⁶.

Innym zagadnieniem jest rola przełożonego i jego udział w radach, w tym konieczność wysłuchania zdania rady lub uzyskania jej zgody przed podjęciem pewnych ściśle określonych przez prawo własne lub powszechne decyzji. Papiaska Komisja do Autentycznej Interpretacji Kodeksu Prawa Kanonicznego dnia 14 maja 1985 roku na zapytanie: „Czy gdy prawo postanawia, że przełożony do podjęcia czynności potrzebuje zgody jakiegoś kolegium lub zespołu osób zgodnie z postanowieniem kan. 127 § 1, sam przełożony posiada prawo głosowania z innymi, przynajmniej dla rozerwania równości głosów?” odpowiedziała: *Negative*. W opracowaniu dotyczącym omawianej kwestii wykazano, że przełożony – o ile do tej pory głosował – po spełnieniu pewnych warunków w dalszym ciągu może głosować²⁷. Taki sposób postępowania popiera Kongregacja Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, zatwierdzając konstytucje, w których znajdują się takie sformułowania jak np.: „Rada generalna,

---

²⁵ J. Kałowski, *Przystosowanie konstytucji zakonnych do zarządzeń soborowych i posoborowych*, Prawo Kanoniczne 23 (1980) nr 3-4, s. 87-97.

²⁶ Por. Kan. 587 § 1-4/1983; Por. praktykę Kongregacji przy zatwierdzaniu konstytucji różnych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego; A. Montan, *Costituzioni attenzione giuridiche*, Sequela Christi, Spirito e legge le costituzioni degli istituti, 2006/02, s. 172-192; M. E. Posada, *Costituzioni attenzioni carismatiche*, s. 193-206; J. Kałowski, *Przystosowanie konstytucji zakonnych do zarządzeń soborowych i posoborowych*, s. 87-97; J. Kałowski, *Konstytucje i inne zbiory prawne instytutów życia konsekrowanego według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, Prawo Kanoniczne 29 (1986) nr 1-2, s. 149-184.

²⁷ J. Kałowski, *Udział przełożonego instytutu życia konsekrowanego w radach*, Prawo Kanoniczne 29 (1986) nr 3-4, s. 75-99; Na temat współpracy przełożonych żeńskich ze swoimi radami por. G. Bartoszewski, *Współpraca przełożonych zakonów żeńskich ze swoimi radami*, Prawo Kanoniczne 25 (1982) nr 1-2, s. 165-177.

provincialna lub domowa składa się z przełożonego jako przewodniczącego i jego radnych; ci wszyscy w myśl prawa są członkami rady i oni tylko mają prawo głosowania”²⁸.

W marcu 1980 roku Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich promulgowała dokument pt. *Kontemplacyjny wymiar życia zakonnego Dimensio contemplativa*, który przeanalizował o. dr Gabriel Bartoszewski, Kapucyn²⁹.

Wielkim owocem reformy soborowej stał się nowy Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II 25 stycznia 1983 roku. Zawiera on systematyczny wykład norm regulujących funkcjonowanie instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, a normy te stały się przedmiotem licznych opracowań zamieszczonych w kwartalniku „Prawo Kanoniczne”.

Zagadnieniem często podejmowanym po promulgacji nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego była formacja do życia według rad ewangelicznych trwająca przez całe życie osoby Bogu poświęconej i w dużym stopniu wpływająca na rozwój oraz jakość życia zakonnego. Wyrazem troski Kościoła o odpowiednią formację stały się „Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych *Potissimum institutioni*” Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego z dnia 2 lutego 1990 r.³⁰ Zagadnieniu temu poświęcono aż 12 artykułów zamieszczonych w „Prawie Kanonicznym”³¹. Analizują one takie szczegółowe kwestie jak np.: formacja do życia według rad ewangelicznych, jej etapy, autorzy i środowisko formacji, zadania osób odpowiedzialnych za nią, współpraca między instytutami zakonnymi

---

²⁸ *Konstytucje Zgromadzenia Księży Marianów Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny*, Warszawa 1991, nr 224; *Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Wynagrodzicielek Najświętszego Oblicza*, Warszawa 1990, nr 266; *Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Misjonarek*, Otwock 1989, nr 167; *Konstytucje Zgromadzenia Sióstr od Aniołów*, Konstancin-Jeziorna 1992, nr 248.

²⁹ G. Bartoszewski, *Kontemplacyjny wymiar życia zakonnego Dimensio contemplativa*, *Prawo Kanoniczne* 24 (1981) nr 1-2, s. 123-135.

³⁰ AAS 82 (1990) 470-532; Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego, *Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych*, Pallottinum Warszawa 1990.

³¹ Dokładny wykaz opracowań znajduje się w: *Prawo Kanoniczne. Kwartalnik prawno-historyczny. Numer specjalny. Zawartość kwartalnika Prawo Kanoniczne za lata 1958-2007. Opracowanie J. Wroczeński, M. Stokłosa*, Warszawa 2007.

w dziedzinie formacji, warunki wymagane do godziwości i ważności złożenia profesji zakonnej oraz czas trwania nowicjatu³².

Pojedyncze artykuły zostały poświęcone takim zagadnieniom jak skutki prawne opuszczenia instytutu zakonnego oraz stan prawny osób opuszczających ten instytut, a także obowiązek przesyłania do Stolicy Apostolskiej sprawozdań dotyczących stanu i życia instytutu³³.

Innym ciekawym zagadnieniem są losy istniejącego od początku w zakonnych instytutach żeńskich podziału członków na tzw. chóry, czyli klasy, przy czym osoby należące do pierwszego chóru miały głos czynny i bierny, tzn. mogły sprawować władzę i wykonywały obowiązki zastrzeżone jedynie dla nich. Sobór Watykański II zarządził jednak, by w instytutach żeńskich istniał tylko jeden chór, czyli jedna klasa członków: „Aby zaś między członkami zaistniał ściślejszy węzeł braterstwa, ci, co się nazywają konwersami, współpracownikami czy jeszcze inaczej, powinni być związani mocno z życiem i dziełami wspólnoty. Jeśli okoliczności rzeczywiście nie przemawiają za innym rozwiązaniem, należy dołożyć starań, by w instytutach żeńskich doprowadzić do jednej tylko kategorii sióstr. A wówczas tylko taką należy zachować różnicę wśród osób, jakiej wymaga różnorodność podejmowanych zadań, do których siostry są przeznaczone bądź z racji specjalnego powołania Bożego, bądź szczególnych zdolności”³⁴. Zagadnieniu temu został poświęcony jeden z artykułów „Prawa Kanonicznego”³⁵.

Część artykułów porusza tak zwane zagadnienia karne związane z życiem konsekrowanym, w tym przede wszystkim kwestię eksklustracji, czyli pozwolenia na pobyt poza wspólnotą zakonną osób inkorporowanych wiecześnie do danego instytutu. Niektóre publikacje analizują kodeksowe normy dotyczące procedury eksklustracji oraz indultu eksklustracyjnego, inne zajmują się sekularyzacją zakonników, czyli zwolnieniem ze ślubów zakonnych i przeniesieniem do stanu świeckiego, jeszcze inne podejmują kwestię wydalania z instytutu życia konsekrowanego lub stowa-

---

³² Tamże.

³³ Tamże.

³⁴ Sobór Watykański II, Dekret o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*, nr 15.

³⁵ J. Kałowski, *Podział na chóry w polskich żeńskich instytutach zakonnych*, Prawo Kanoniczne 34 (1991) nr 1-2, s. 87-101.

rzyszenia życia apostołskiego³⁶.

W „Prawie Kanonicznym” można również spotkać pojedyncze opracowania różnorodnych tematów, takich jak np. wspólnota zakonna, szeroko rozumiany apostołat instytutów czy prawo własne³⁷.

Ze względu na bogaty materiał szczegółowa analiza zamieszczonych w „Prawie Kanonicznym” tekstów związanych z prawem instytutów życia konsekrowanego okazała się niemożliwa w ramach niniejszego opracowania. Można było jedynie zasygnalizować ważniejsze kwestie. Na podkreślenie zasługuje na pewno drukowanie w kwartalniku tekstów źródłowych w tłumaczeniu na język polski. Rozprawy i artykuły, które stanowią większość publikacji, pojawiały się w związku z promulgowanymi przez Stolicę Apostołą dokumentami, niektóre zaś wynikały z wieloletnich zainteresowań badawczych ich autorów. Część tekstów stanowi cenny materiał wykorzystywany w nauce prawa i dydaktyce, będąc solidnymi studiami opisywanej instytucji prawnej. Inne, nie umniejszając ich rangi, w przystępny sposób przybliżają czytelnikowi dane zagadnienie. Wszystkie teksty dotyczące prawa instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego zamieszczone w „Prawie Kanonicznym” w ciągu 50 lat jego istnienia znajdują się w aneksie dołączonym do niniejszego artykułu.

Na koniec wypada chyba życzyć, by kolejne lata istnienia kwartalnika „Prawo Kanoniczne” także w dziedzinie instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego owocowały w solidne publikacje, które w jakiejś mierze przyczyniać się będą

---

³⁶ J. R. Bar, *Przebywanie zakonników poza domem zakonnym*, Prawo Kanoniczne, 24 (1981) nr 1-2, s. 137-148; J. Kałowski, *Skutki prawne opuszczenia instytutu zakonnego*, Prawo Kanoniczne 32 (1989) nr 3-4, s. 21-59; J. Kowal, *Geneza i rozwój instytucji eksklaustracji*, Prawo Kanoniczne 37 (1994) nr 1-2, s. 47-72; J. Kowal, *Indult eksklaustracji w normach Kodeksu Prawa Kanonicznego i praktyce Kurii Rzymskiej*, Prawo Kanoniczne 40 (1997) nr 1-2, s. 115-146; P. Stasiński, *Przyczyny wydalenia z instytutu zakonnego*, Prawo Kanoniczne 40 (1997) nr 1-2, s. 147-173; W. Kwiort, *Procedura obowiązująca przy eksklaustracji, sekularyzacji i wydalaniu z instytutu życia zakonnego*, Prawo Kanoniczne 38 (1995) nr 3-4, s. 119-163 oraz inne opracowania.

³⁷ A. Orczykowski, *Rola osób konsekrowanych w duszpasterstwie migrantów*, Prawo Kanoniczne 48 (2005) nr 3-4, s. 67-85; J. Śliwa, *Apostołat instytutów życia konsekrowanego w kontekście nowej ewangelizacji*, Prawo Kanoniczne 36 (1993) nr 1-2, s. 41-53; J. Śliwa, *Communio – wspólnota zakonna – wzajemne powiązanie instytucji*, Prawo Kanoniczne 41 (1998) nr 1-2, s. 33-41; B. Szewczul, *Zadania osób konsekrowanych według uchwał II Synodu Plenarnego (1991-1999)*, Prawo Kanoniczne 46 (2003) nr 3-4, s. 39-64; A. Domaszk, *Udział braci zakonnych w nauczycielskim zadaniu Kościoła*, Prawo Kanoniczne 50 (2007) nr 77-109.

do upowszechniania i rozumienia tej dyscypliny prawa.

Indeks opracowań dotyczących instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego zamieszczonych w kwartalniku *Prawo Kanoniczne* w latach 1958-2007.

1) J. R. Bar, *Kodeks Prawa Kanonicznego a konstytucje Zakonu OO. Franciszkanów*, *Prawo Kanoniczne* 1 (1958) nr 1-2, s. 309-326.

2) J. R. Bar, *Z dziejów wychowania dziewcząt w dawnej Polsce*, *Prawo Kanoniczne* 2 (1959) nr 3-4, s. 313-339.

3) J. R. Bar, *Polskie zakony*, *Prawo Kanoniczne* 4 (1961) nr 1-4, s. 421-592.

4) J. R. Bar, *Zgromadzenie Sióstr Serafitek 1881-1961*, *Prawo Kanoniczne* 6 (1963) nr 1-2, s. 75-211.

5) J. R. Bar, *Z dziejów nowych form organizacyjnych stanów doskonałości w Polsce*, *Prawo Kanoniczne* 8 (1965) nr 3-4, s. 189-213.

6) J. R. Bar, *Rozwój stanów doskonałości w Polsce. V. Zgromadzenie Matki Bożej Miłosierdzia (1862-1962)*, *Prawo Kanoniczne* 9 (1966) nr 3-4, s. 27-184.

7) J. R. Bar, *Rozwój stanów doskonałości w Polsce. VI. Początki Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Samarytanek*, *Prawo Kanoniczne* 10 (1967) nr 1-2, s. 143-192.

8) F. Pasternak, *Powstanie Zakonu Paulinów i jego najstarsze reguły*, *Prawo Kanoniczne* 10 (1967) nr 1-2, s. 193-220.

9) F. Wawrzyniak, *Erekcja domu Sióstr Miłosierdzia w szpitalu św. Aleksandra w Kielcach w 1862 roku*, *Prawo Kanoniczne* 10 (1967) nr 1-2, s. 221-287.

10) J. R. Bar, *Rozwój stanów doskonałości w Polsce. VII. Zgromadzenie Sióstr Obliczanek (1888-1958)*, *Prawo Kanoniczne* 10 (1967) nr 3-4, s. 79-123.

11) R. Sobański, *Powierzenie parafii zakonnikom wg motu proprio „Ecclesiae Sanctae”*, *Prawo Kanoniczne* 11 (1968) nr 1-2, s. 61-80.

12) J. Stożek, *Uprawnienia przełożonych generalnych instytutów zakonnych nadane przez Stolicę Apostolską w 1964 i 1966*, *Prawo Kanoniczne* 11 (1968) nr 1-2, s. 81-107.

13) F. Duchniewski, G. Bartoszewski, *Powstanie Zgromadzenia Felicjanek*, *Prawo Kanoniczne* 11 (1968) nr 1-2, s. 109-151.

14) F. Pasternak, *Zakony męskie w Polsce w 1967 r.*, Prawo Kanoniczne 11 (1968) nr 3-4, s. 329-342.

15) J. R. Bar, *Zakony żeńskie w Polsce*, Prawo Kanoniczne 11 (1968) nr 3-4, s. 343-357.

16) J. R. Bar, *Rozwój stanów doskonałości w Polsce, VIII. Zgromadzenie Sióstr Misjonarek św. Rodziny (1905-1959)*, Prawo Kanoniczne 12 (1969) nr 1-2, s. 35-146.

17) J. R. Bar, *Nowe formy zrzeszeń katolików świeckich w XIII wieku*, Prawo Kanoniczne 12 (1969) nr 3-4, s. 201-213.

18) J. R. Bar, *Formacja zakonna w świetle instrukcji z dnia 6.I.1969 r.*, Prawo Kanoniczne 13 (1970) nr 3-4, s. 3-22.

19) S. M. Strzałkowska, *Rozwój koncepcji i sprawa założycielstwa Zgromadzenia SS. Felicjanek*, Prawo Kanoniczne 13 (1970) nr 3-4, s. 23-60.

20) J. R. Bar, *Posoborowa odnowa klauzury mniszek*, Prawo Kanoniczne 14 (1971) nr 1-2, s. 87-104.

21) J. R. Bar, *Rozwój stanów doskonałości w Polsce, IX, Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących (1884-1954)*, Prawo Kanoniczne 14 (1971) nr 1-2, s. 105-121.

22) K. Dębowska, *Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących (1882-1952)*, Prawo Kanoniczne 15 (1972) nr 1-2, s. 159-229.

23) Z. Pięta, *Organizacja polskich klarysek w okresie stanisławowskim (1764-1795)*, Prawo Kanoniczne 16 (1973) nr 1-2, s. 73-87.

24) J. Barcik, *Fundacja klasztoru Franciszkanów w Kalwarii Pałacowskiej*, Prawo Kanoniczne 16 (1973) nr 1-2, s. 89-128.

25) H. E. Wyczawski, *Powstanie i początkowe dzieje Zgromadzenia SS. Rodziny Marii*, Prawo Kanoniczne 16 (1973) nr 1-2, s. 129-176.

26) M. Wojnar, *Posłuszeństwo zakonne a wolność osoby ludzkiej*, Prawo Kanoniczne 17 (1974) nr 3-4, s. 51-72.

27) E. Górecki, *Małżeńska przeszkoda uroczystej profesji w Dekrecie Gracjana i nauce Dekretystów*, Prawo Kanoniczne 17 (1974) nr 3-4, s. 73-95.

28) J. R. Bar, *Zmiana przepisów o wydaleniu z zakonu*, Prawo Kanoniczne 18 (1975) nr 1-2, s. 69-71.

29) Z. Komosiński, *Próby osiedlenia się Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów na Śląsku w XVII wieku*, Prawo Kanoniczne 18 (1975) nr 3-4, s. 195-243.

30) Z. Komosiński, *Założenie pierwszego kapucyńskiego klasz-*

toru na Śląsku w Prudniku, Prawo Kanoniczne 19 (1976) nr 1-2, s. 185-201.

31) J. Kałowski, *Uprawnienia nad zakonami udzielone biskupom przez Stolicę Apostolską po 1864 r.*, Prawo Kanoniczne 20 (1977) nr 1-2, s. 137-149.

32) F. Pasternak, *Przystosowana odnowa życia zakonnego (Uwagi na marginesie rozprawy O. A. Sroki pt. Prawo i życie polskich reformatorów*, Prawo Kanoniczne 20 (1977) nr 1-2, s. 169-176.

33) J. Kałowski, *Skutki kasaty z 1864 r. dla Zakonu Marianów*, Prawo Kanoniczne 20 (1977) nr 3-4, s. 131-140.

34) A. Petrani, *Sprawa wydalenia ks. Markiewicza ze Zgromadzenia Salezjanów*, Prawo Kanoniczne 20 (1977) nr 3-4, s. 141-148.

35) J. Kałowski, *Konieczność zmiany struktury prawnej Zakonu Marianów*, Prawo Kanoniczne 21 (1978) nr 1-2, s. 113-121.

36) J. Dolina, *Powstanie i początkowy rozwój Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego*, Prawo Kanoniczne 21 (1978) nr 1-2, s. 123-141.

37) J. Kałowski, *Ocena zarzutów przeciwko legalności odnowy Zakonu Marianów*, Prawo Kanoniczne 21 (1978) nr 3-4, s. 71-95.

38) J. R. Bar, *Początki Zgromadzenia Sióstr Św. Teresy od Dzieciątka Jezus (1936-1965)*, Prawo Kanoniczne 22 (1979) nr 1-2, s. 59-91.

39) F. Pasternak, *Wzajemne relacje między biskupami i zakonnikami w kościele posoborowym*, Prawo Kanoniczne 22 (1979) nr 3-4, s. 81-105.

40) M. Dominiczak, *Rozwój konstytucji Zgromadzenia Sióstr Rodziny Maryi*, Prawo Kanoniczne 22 (1979) nr 3-4, s. 107-133.

41) R. Świętochowski, *Początki dominikańskiej prowincji ruskiej (1596-1602)*, Prawo Kanoniczne 23 (1980) nr 1-2, s. 51-86.

42) J. R. Bar, *Zgromadzenie Córek Serca Maryi (SS. Sercanek, w latach 1885-1958)*, Prawo Kanoniczne 23 (1980) nr 1-2, s. 87-161.

43) J. Kałowski, *Przystosowanie konstytucji zakonnych do zarządzeń soborowych i posoborowych*, Prawo Kanoniczne 23 (1980) nr 3-4, s. 87-97.

44) J. R. Bar, *Konferencje wyższych przełożonych zakonów w Polsce*, Prawo Kanoniczne 23 (1980) nr 3-4, s. 99-116.

45) G. Bartoszewski, *Kontemplacyjny wymiar życia zakonnego*, Prawo Kanoniczne 24 (1981) nr 1-2, s. 123-135.

46) J. R. Bar, *Przebywanie zakonników poza domem zakonnym*, Prawo Kanoniczne 24 (1981) nr 1-2, s. 137-148.

47) J. Kałowski, *Reguła Zgromadzenia Sióstr Życia Maryi*, Prawo Kanoniczne 25 (1982) nr 1-2, s. 137-150.

48) G. Bartoszewski, *Współpraca przełożonych zakonów żeńskich ze swoimi radami*, Prawo Kanoniczne 25 (1982) nr 1-2, s. 165-177.

49) H. E. Wyczawski, *Statuty zakonu Bernardynów w Polsce 1453-1795*, Prawo Kanoniczne 25 (1982) nr 1-2, s. 179-196.

50) J. Kałowski, „*Norma vitae*” – pierwsze konstytucje Zakonu Marianów, Prawo Kanoniczne 26 (1983) nr 3-4, s. 113-162.

51) J. Kałowski, *Problem zależności jurysdykcyjnej Zakonu Marianów od Braci Mniejszych Obserwantów*, Prawo Kanoniczne 27 (1984) nr 1-2, s. 119-144.

52) J. Kałowski, *Konstytucje i inne zbiory prawne instytutów życia konsekrowanego według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, Prawo Kanoniczne 29 (1986) nr 1-2, s. 149-184.

53) J. Kałowski, *Udział przełożonego instytutu życia konsekrowanego w radach*, Prawo Kanoniczne 29 (1986) nr 3-4, s. 75-99.

54) J. R. Bar, *Odnowiona reguła trzeciego zakonu regularnego św. Franciszka*, Prawo Kanoniczne 29 (1986) nr 3-4, s. 101-113.

55) J. Wroczeński, *Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich w aspekcie historyczno-prawnym*, Prawo Kanoniczne 29 (1986) nr 3-4, s. 209-231.

56) J. Wroczeński, *Struktura i zadania Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich*, Prawo Kanoniczne 30 (1987) nr 3-4, s. 117-141.

57) J. R. Bar, *Reguła franciszkańskiego zakonu świeckich*, Prawo Kanoniczne 30 (1987) nr 3-4, s. 143-188.

58) J. Kałowski, *Czas trwania nowicjatu*, Prawo Kanoniczne 31 (1988) nr 1-2, s. 111-126.

59) J. Łapiński, *Stanowisko prawne Zakonu Klarysek w Polsce do Soboru Trydenckiego*, Prawo Kanoniczne 32 (1989) nr 1-2, s. 173-222.

60) J. Kałowski, *Skutki prawne opuszczenia instytutu zakonnego*, Prawo Kanoniczne 32 (1989) nr 3-4, s. 21-59.

61) J. Kałowski, *Obowiązek przesyłania Stolicy Apostolskiej sprawozdań o stanie instytutu życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego*, Prawo Kanoniczne 33 (1990) nr 1-2, s. 83-99.

62) A. Bąk, *Stabilizacja organizacyjno-prawna Zgromadzenia Sióstr Albertynek Posługujących Ubogim (1891-1955)*, Prawo Kanoniczne 33 (1990) nr 3-4, s. 81-126.

63) J. Kałowski, *Podział na chóry w polskich żeńskich instytutach zakonnych*, Prawo Kanoniczne 34 (1991) nr 1-2, s. 87-101.

64) J. Kałowski, *Ewolucja prawodawstwa kościelnego dotyczącego instytutów zakonnych o ślubach prostych*, Prawo Kanoniczne 34 (1991) nr 3-4, s. 75-102.

65) J. Kałowski, *Troska Kościoła o formację osób zakonnych-rys historyczny. Geneza i charakter dokumentu „Wskazania dotyczące formacji w instytutach zakonnych”*, Prawo Kanoniczne 35 (1992) nr 1-2, s. 71-88.

66) P. Stasiński, *Formacja do życia według rad ewangelicznych*, Prawo Kanoniczne 35 (1992) nr 1-2, s. 89-100.

67) W. Kiwior, *Etapy formacji ze szczególnym uwzględnieniem nowicjatu*, Prawo Kanoniczne 35 (1992) nr 1-2, s. 101-117.

68) J. Śliwa, *Autorzy i środowisko formacji ze szczególnym uwzględnieniem Kościoła i wspólnoty*, Prawo Kanoniczne 35 (1992) nr 1-2, s. 119-128.

69) J. Kałowski, *Znaczenie i zadania osób odpowiedzialnych za formację zakonną*, Prawo Kanoniczne 35 (1992) nr 3-4, s. 57-83.

70) J. Śliwa, *Apostolat instytutów życia konsekrowanego w kontekście nowej ewangelizacji*, Prawo Kanoniczne 36 (1993) nr 1-2, s. 41-53.

71) J. Kałowski, *Konstytucje jako zabezpieczenie celu i zadań instytutów życia konsekrowanego*, Prawo Kanoniczne 36 (1993) nr 3-4, s. 6-19.

72) J. Kowal, *Geneza i rozwój instytucji eksklustracji*, Prawo Kanoniczne 37 (1994) nr 1-2, s. 47-72.

73) W. Kiwior, *Wymogi stawiane formacji w instytutach życia konsekrowanego przez nową ewangelizację*, Prawo Kanoniczne 38 (1995) nr 1-2, s. 13-26.

74) W. Kiwior, *Procedura obowiązująca przy eksklustracji, sekularyzacji i wydalaniu z instytutu życia zakonnego*, Prawo Kanoniczne 38 (1995) nr 3-4, s. 119-163.

75) J. Kowal, *Indult eksklustracji w normach Kodeksu Prawa Kanonicznego i praktyce Kurii Rzymskiej*, Prawo Kanoniczne 40 (1997) nr 1-2, s. 115-146.

76) P. Stasiński, *Przyczyny wydalenia z instytutu zakonnego*, Prawo Kanoniczne 40 (1997) nr 1-2, s. 147-173.

77) J. Śliwa, *Communio – wspólnota zakonna – wzajemne powiązanie instytucji*, Prawo Kanoniczne 41 (1998) nr 1-2, s. 33-41.

78) J. Kałowski, *Wiek wymagany przy przyjęciu do zakonu – nowicjatu (Studium prawno-historyczne)*, Prawo Kanoniczne 44 (2001) nr 3-4, s. 3-41.

79) J. Kałowski, *Współpraca między instytucjami zakonnymi w dziedzinie formacji*, Prawo Kanoniczne 45 (2002) nr 1-2, s. 33-79.

80) B. Szewczul, *Zadania osób konsekrowanych według uchwał II Synodu Plenarnego (1991-1999)*, Prawo Kanoniczne 46 (2003) nr 3-4, s. 39-64.

81) A. Orczykowski, *Rola osób konsekrowanych w duszpasterstwie migrantów*, Prawo Kanoniczne 48 (2005) nr 3-4, s. 67-85.

82) B. Szewczul, *Obowiązek odpowiedniego przygotowania kandydatów przed przyjęciem do nowicjatu*, Prawo Kanoniczne 48 (2005) nr 3-4, s. 87-110.

83) M. Saj, *Prawno-teologiczne aspekty konsekracji zakonnej*, Prawo Kanoniczne 49 (2006) nr 3-4, s. 5-19.

84) B. Szewczul, *Kształtowanie się prawa zakonników do należnej wolności w zakresie korzystania z sakramentu pokuty i kierownictwa duchowego*, Prawo Kanoniczne 50 (2007) nr 1-2, s. 27-51.

85) M. Saj, *Warunki ważności profesji zakonnej*, Prawo Kanoniczne 50 (2007) nr 1-2, s. 53-75.

86) A. Domaszek, *Udział braci zakonnych w nauczycielskim zadaniu Kościoła*, Prawo Kanoniczne 50 (2007) nr 1-2, s. 77-109.

**La problematica degli istituti di vita consacrata e delle società di vita apostolica
contenuta nel periodico „Prawo Kanoniczne” degli anni 1958-2007**

L'articolo mette in rilievo gli studi, connessi con la diversa problematica degli istituti di vita consacrata e delle società di vita apostolica, pubblicati nella rivista „Prawo Kanoniczne” nel corso di cinquanta anni della sua attività. Si trovano ottantasei articoli legati al tema in questione, nei quali gli autori, oltre i temi storici, affrontano, in maggior parte, anche gli argomenti inerenti alle diverse tappe di formazione (il noviziato, la professione temporanea e perpetua, ecc...), apostolato e alla separazione dall'istituto (esclaustrazione, uscita e la dimissione di un religioso dall'istituto). Le questioni storiche invece riguardavano, in modo particolare, l'origine dei singoli istituti religiosi e la soppressione di alcuni di essi nella terra polacca da parte delle autorità civili nel XIX secolo.

Oltre a quelli studi sono stati pubblicati, sia nella lingua originale che nella lingua polacca, anche otto fonti riguardo alla vita religiosa, tra cui i canoni del Codice del 1917 relativi agli istituti religiosi.